Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
ATHANASIOSA RANTOSA,
predstavljeni 14. junija 2022[1]

Združeni zadevi C-702/20 in C-17/21

SIA „DOBELES HES“ (C-702/20),
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (C-17/21),
ob udeležbi
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija,
Ekonomikas ministrija,
Finanšu ministrija,
SIA „GM“
Ekonomikas ministrija,
Finanšu ministrija

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Augstākā tiesa (Senāts) (vrhovno sodišče, Latvija))

„Predhodno odločanje – Člen 107(1) PDEU – Obveznost javnega operaterja, da kupuje pri proizvajalcih energije iz obnovljivih virov po višji ceni od tržne – Odškodnina za neprejete zneske pomoči – Veljavna pomoč – Nova pomoč – Obveznost priglasitve – Pomoč *de minimis* – Kumulacija – Izplačilo odškodnine iz proračuna organa, ki se mora uporabljati izključno za regulativno dejavnost“

I. Uvod

1. Predloga za sprejetje predhodne odločbe, ki ju je vložilo Augstākā tiesa (Senāts) (vrhovno sodišče, Latvija), se nanašata na razlago člena 107(1) PDEU v zvezi z določbami latvijskega prava o nakupu električne energije od podjetij, ki električno energijo proizvajajo v hidroelektrarnah.

2. Ta predloga spadata v okvir dveh sporov med družbama SIA „DOBELES HES“ (tožeča stranka v zadevi C-702/20) in SIA „GM“ (tožeča stranka v zadevi C-17/21) (v nadaljevanju: tožeči stranki) ter Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (komisija za regulacijo javnih služb, Latvija; v nadaljevanju: komisija za regulacijo), ker ta za obdobje med 1. marcem 2006 in 1. aprilom 2010 ni določila povprečne prodajne tarife električne energije, na podlagi katere je bila izračunana povišana cena, po kateri je javni operater, in sicer družba AS Latvenergo, odkupoval presežek električne energije, ki sta jo proizvedli tožeči stranki. Ker sta tožeči stranki menili, da sta zaradi ravnanja komisije za regulacijo oškodovani, sta zahtevali povračilo škode, ki naj bi jo utrpeli zaradi nedoločitve te tarife.

[1] Jezik izvirnika: francoščina.

3. Vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je predložitveno sodišče postavilo Sodišču, se nanašajo na tri „klasične“ problematike na področju državnih pomoči. To sodišče se najprej sprašuje, ali nacionalni ukrep nakupa električne energije, proizvedene v hidroelektrarnah, po dvojni povprečni prodajni tarifi električne energije vključuje „državna sredstva“, tako da ga je treba opredeliti kot državno pomoč. Nato se navedeno sodišče sprašuje, ali se to, da nacionalno sodišče določi izplačilo odškodnine, lahko enači z „državno pomočjo“ v smislu člena 107(1) PDEU. Nazadnje to sodišče postavlja več vprašanj o merilih, ki jih je treba upoštevati pri analizi združljivosti tega ukrepa s pravom Unije, če bi bil ta ukrep opredeljen kot državna pomoč.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Uredba (EU) št. 1407/2013

4. Člen 3, naslovljen „Pomoč *de minimis*“, Uredbe (EU) št. 1407/2013 [2] določa:

„1. Za ukrepe pomoči se šteje, da ne izpolnjujejo vseh meril iz člena 107(1) [PDEU] in so zato izvzeti iz zahteve glede priglasitve iz člena 108(3) [PDEU], če izpolnjujejo pogoje, določene v tej uredbi.

2. Skupni znesek pomoči *de minimis*, ki ga država članica dodeli enotnemu podjetju, ne sme presegati 200.000 EUR v katerem koli obdobju treh poslovnih let.

[…]“

5. Člen 5(2) te uredbe določa:

„Pomoč *de minimis* se ne sme kumulirati z državno pomočjo v zvezi z istimi upravičenimi stroški ali državno pomočjo za isti ukrep za financiranje tveganja, če bi se s takšno kumulacijo presegla največja intenzivnost pomoči ali znesek pomoči, določen za posebne okoliščine vsakega primera v uredbi o skupinskih izjemah ali sklepu Komisije […]“

6. Člen 7(1) navedene uredbe, ki vsebuje prehodne določbe, določa:

„Ta uredba se uporablja za pomoč, dodeljeno pred začetkom njene veljavnosti, če pomoč izpolnjuje vse pogoje iz te uredbe. Vsako pomoč, ki ne izpolnjuje teh pogojev, Komisija presoja v skladu z ustreznim okvirom, smernicami, sporočili in obvestili.“

[2] Uredba Komisije z dne 18. decembra 2013 o uporabi členov 107 in 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije pri pomoči *de minimis* (UL 2013, L 352, str. 1).

2. Uredba (EU) 2015/1589

7. Člen 1 Uredbe (EU) št. 2015/1589[3] določa:

„V tej uredbi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

(b) ‚veljavna pomoč' pomeni:

(i) brez poseganja […] v točko 3 in Dodatek k Prilogi IV k Aktu o pristopu […] Latvije […] vso pomoč, ki je obstajala pred začetkom veljavnosti PDEU v zadevnih državah članicah, to je sheme pomoči in individualno pomoč, ki se je začela izvajati pred začetkom veljavnosti PDEU in se še vedno uporablja;

(ii) odobreno pomoč, to je sheme pomoči in individualno pomoč, ki sta jo odobrila Komisija ali Svet;

(iii) pomoč, za katero se šteje, da je bila odobrena na podlagi člena 4(6) Uredbe (ES) št. 659/1999[4] ali člena 4(6) te uredbe ali pred Uredbo [št. 659/1999], vendar skladno s tem postopkom;

(iv) pomoč, za katero se šteje, da je veljavna v skladu s členom 17 te uredbe;

(v) pomoč, za katero se šteje, da je veljavna, ker je mogoče ugotoviti, da takrat, ko se je začela izvajati, ni bila pomoč, pozneje pa je postala pomoč zaradi razvoja notranjega trga in je država članica ni spremenila. Če nekateri ukrepi postanejo pomoč zaradi liberalizacije dejavnosti po pravu Unije, se takšni ukrepi ne štejejo kot veljavna pomoč po datumu, določenem za liberalizacijo;

(c) ‚nova pomoč' pomeni vso pomoč, to je sheme pomoči in individualno pomoč, ki ni veljavna pomoč, vključno s spremembami veljavne pomoči;

[…]"

8. Člen 2, naslovljen „Uradna priglasitev nove pomoči", Uredbe 2015/1589 določa:

„1. Razen če v uredbah, sprejetih na podlagi člena 109 PDEU ali z drugimi ustreznimi določbami PDEU, ni drugače določeno, mora zadevna država članica vsak načrt za dodeljevanje nove pomoči pravočasno uradno priglasiti Komisiji […]

[…]"

9. Člen 3, naslovljen „Določba o mirovanju", te uredbe določa:

„Pomoč, ki jo je treba uradno priglasiti na podlagi člena 2(1), se ne izvaja, preden Komisija sprejme ali se šteje, da je sprejela, sklep o odobritvi takšne pomoči."

[3] Uredba Sveta z dne 13. julija 2015 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL 2015, L 248, str. 9).

[4] Uredba Sveta z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 339).

10. Člen 17, naslovljen „Zastaralni rok za vračilo pomoči“, navedene uredbe določa:

„1. Pooblastila Komisije zahtevati vračilo pomoči imajo desetletni zastaralni rok.

2. Zastaralni rok začne teči na dan, ko je dodeljena nezakonita pomoč upravičencu kot individualna pomoč ali kot pomoč v okviru sheme pomoči […]

3. Kakršna koli pomoč, pri kateri je zastaralni rok potekel, se šteje kot veljavna pomoč.“

3. Direktiva 2002/20/ES

11. V uvodni izjavi 30 Direktive 2002/20/ES[5] je navedeno:

„Ponudnikom elektronskih komunikacijskih storitev se lahko naložijo upravne pristojbine za financiranje dejavnosti nacionalnega regulativnega organa pri upravljanju odobritvenega sistema in za podeljevanje pravic uporabe. […]“

12. Člen 12 te direktive, naslovljen „Upravne pristojbine“, v odstavku 1 določa:

„Vse upravne pristojbine, naložene podjetjem, ki zagotavljajo storitev ali omrežje na podlagi splošne odobritve, ali podjetjem, ki jim je bila dodeljena pravica uporabe:

(a) skupaj pokrivajo samo upravne stroške, ki bodo nastali z upravljanjem, nadzorom in uveljavitvijo sheme splošnih odobritev […]

[…]“

B. Latvijsko pravo

13. Člen 40(1) Enerģētikas likums (energetski zakon) v različici, ki je veljala v obdobju med 1. junijem 2001 in 7. junijem 2005, določa:

„Pooblaščeni distributerji električne energije od malih hidroelektrarn kupujejo presežek električne energije, ki jo proizvedejo, […] po ceni, ki ustreza dvakratniku povprečne prodajne tarife električne energije. Ceno takega nakupa nato določi regulativni organ.“

14. Člen 30(1) Elektroenerģijas tirgus likums (zakon o trgu električne energije) v različici, ki je veljala v obdobju med 8. junijem 2005 in 31. decembrom 2014, določa:

„Proizvajalci, ki za proizvodnjo električne energije uporabljajo obnovljive vire energije in so dejavnost začeli opravljati pred začetkom veljavnosti tega zakona, prodajajo električno energijo javnemu operaterju v skladu s […] cenami, ki so se zanje uporabljale ob začetku veljavnosti tega zakona.“

[5] Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o odobritvi elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 29, str. 337), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2009/140/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 (UL 2009, L 337, str. 37) (v nadaljevanju: Direktiva 2002/20).

15. Člen 30(3) tega zakona v različici, ki je veljala v obdobju med 8. junijem 2005 in 14. majem 2008, določa:

„[…] Ceno tega nakupa nosijo vsi končni odjemalci električne energije v Latviji sorazmerno s svojo porabo električne energije, kadar je del električne energije, proizvedene iz obnovljivih virov energije, kupljen od javnega operaterja ali so stroški, ki jih ima ta operater, predmet nadomestila.“

16. Člen 29(1) likums „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem“ (zakon o regulatorjih javnih služb) določa:

„Delovanje regulativnega organa se financira iz prihodkov od pobiranja državne pristojbine za regulacijo javnih služb in plačil za storitve, ki jih opravi regulativni organ, določenih v drugih zakonih in predpisih.“

III. Spora o glavni stvari, vprašanja za predhodno odločanje in postopek pred Sodiščem

17. Zakonodajalec Republike Latvije je pred pristopom te države članice k Evropski uniji uvedel predpise za spodbujanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije. Zlasti je bila s členom 40(1) energetskega zakona malim hidroelektrarnam za obdobje osmih let od začetka obratovanja podeljena pravica do prodaje presežka električne energije pooblaščenim distributerjem električne energije po dvakratniku povprečne prodajne tarife električne energije. To tarifo je morala določiti komisija za regulacijo.

18. Po pristopu Republike Latvije k Uniji se je ta ugodnost ohranila z zakonom o trgu električne energije, ki je začel veljati 8. junija 2005. Tako so v spornem obdobju od marca 2006 do septembra 2008 proizvajalci električne energije iz vodnih virov (kot sta tožeči stranki) imeli pravico, da presežek svoje proizvodnje prodajo javnemu operaterju, in sicer družbi Latvenergo, ki je v stoodstotni državni lasti, po povišani ceni. Na podlagi nacionalne zakonodaje je povprečno prodajno tarifo električne energije določila komisija za regulacijo kot regulativni organ za trg električne energije.

19. Latvijas Republikas Satversmes tiesa (ustavno sodišče, Latvija) je leta 2010 razsodilo, da je komisija za regulacijo med letoma 2005 in 2010 napačno izračunala povišano ceno. Zato sta tožeči stranki, ki sta v tem obdobju upravljali hidroelektrarni, od tega organa zahtevali odškodnini za izgubo, nastalo zaradi nedoločitve zadevne tarife,[6] nato pa sta pri upravnem sodišču vložili pritožbo zoper zavrnilni odločbi tega organa.

20. Administratīvā apgabaltiesa (regionalno upravno sodišče, Latvija) je s sodbama z dne 31. maja in 10. julija 2019 komisiji za regulacijo naložilo plačilo zneskov 3406,63 EUR in 662,26 EUR. Vendar je to sodišče ob upoštevanju mnenja Evropske komisije, za katero je zaprosilo med postopkom, za plačilo teh zneskov določilo odložilni pogoj, da se ta zneska tej instituciji uradno priglasita kot državna pomoč in da ju ta odobri ali da se šteje, da ju je odobrila.

[6] Zatrjevana škoda naj bi ustrezala razliki med ceno, ki jo je javni operater plačal tožečima strankama, in ceno, po kateri bi ta operater moral kupovati električno energijo, če bi bila povprečna tarifa za prodajo električne energije določena za obdobje med 1. marcem 2006 in 30. novembrom 2007 za družbo DOBELES HES in med 1. marcem 2006 in 30. septembrom 2008 za družbo GM.

21. Komisija za regulacijo je zoper ti sodbi vložila kasacijsko pritožbo pri Augstākā tiesa (Senāts) (vrhovno sodišče) predložitvenem sodišču. To sodišče je prekinilo odločanje v obeh zadevah in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja, ki so enaka v obeh zadevah:

„1. Ali obveznost javnega operaterja, da električno energijo kupuje od proizvajalcev, ki za proizvodnjo električne energije uporabljajo obnovljive vire energije, po ceni, ki je višja od tržne cene, pri čemer se to plačilo prenese na končne odjemalce sorazmerno z njihovo porabo, pomeni državno intervencijo ali intervencijo iz državnih sredstev v smislu člena 107(1) [PDEU]?

2. Ali je treba pojem ‚liberalizacije trga z električno energijo' razlagati v smislu, da se šteje, da je že prišlo do liberalizacije, ko so podani nekateri elementi proste trgovine, kot so na primer pogodbe, ki jih javni operater sklene z dobavitelji iz drugih držav članic? Ali se lahko šteje, da liberalizacija trga z električno energijo nastopi v trenutku, ko zakonodaja delu uporabnikov električne energije (na primer uporabnikom električne energije, priključenim na prenosno omrežje, ali negospodinjskim uporabnikom električne energije, priključenim na distribucijsko omrežje) podeli pravico zamenjati distributerja električne energije? Kakšen vpliv ima razvoj zakonodajne ureditve trga z električno energijo v Latviji na presojo pomoči, dodeljenih proizvajalcem električne energije, glede na člen 107(1) [PDEU] (v zvezi z odgovorom na prvo vprašanje), zlasti položaj pred letom 2007?

3. Če iz odgovora na prvo in drugo vprašanje očitno izhaja, da pomoč, dodeljena proizvajalcem električne energije, ne pomeni državne pomoči v smislu člena 107(1) [PDEU], ali dejstvo, da tožeča stranka trenutno deluje na liberaliziranem trgu električne energije in da ji izplačilo odškodnine trenutno daje prednost pred drugimi akterji, ki so prisotni na zadevnem trgu, pomeni, da je treba odškodnino za škodo šteti za državno pomoč v smislu člena 107(1) [PDEU]?

4. Če iz odgovora na prvo in drugo vprašanje izhaja, da pomoč, dodeljena proizvajalcem električne energije, pomeni državno pomoč v smislu člena 107(1) [PDEU], ali je treba v okviru nadzora državnih pomoči iz te določbe šteti, da zahtevek tožeče stranke za povrnitev škode, nastale zaradi nepopolne izpolnitve zakonske obveznosti do višjega plačila za proizvedeno električno energijo, pomeni zahtevo za novo državno pomoč ali pa zahtevo za plačilo do takrat še neprejetega dela državne pomoči?

5. Če je odgovor na četrto vprašanje za predhodno odločanje, da je treba odškodninski zahtevek glede na pretekle okoliščine presojati kot zahtevo za plačilo do takrat še neizplačanega dela državne pomoči, ali iz člena 107(1) [PDEU] izhaja, da je treba zdaj za odločitev o izplačilu te državne pomoči analizirati trenutne tržne razmere in upoštevati zdaj veljavne predpise (vključno s trenutno veljavnimi omejitvami za preprečevanje prekomernih nadomestil)?

6. Ali je za razlago člena 107(1) [PDEU] pomembno, da so vetrne elektrarne drugače kakor hidroelektrarne v preteklosti prejele pomoč v celoti?

7. Ali je za razlago člena 107(1) [PDEU] pomembno, da le en del hidroelektrarn, ki so prejele delno pomoč, zdaj prejme odškodnino?

8. Ali je treba člena 3(2) in 7(1) [Uredbe št. 1407/2013] razlagati tako, da se glede na to, da znesek sporne pomoči v obravnavanem primeru ne presega praga pomoči *de minimis*, šteje, da ta pomoč izpolnjuje merila določena za pomoči *de minimis*? Ali je treba člen 5(2) te uredbe razlagati tako, da lahko v obravnavanem primeru ob upoštevanju pogojev za preprečitev prekomernega nadomestila, navedenih v Sklepu Komisije SA.43140, opredelitev odškodnine za utrpelo škodo kot pomoč *de minimis* privede do nesprejemljive kumulacije?

9. Če se v obravnavani zadevi šteje, da je bila dodeljena/izplačana državna pomoč, ali je treba člen 1(b) in (c) [Uredbe 2015/1589] razlagati tako, da iz okoliščin, kot so te v obravnavanem primeru, izhaja, da gre za novo državno pomoč in ne za veljavno državno pomoč?

10. Če je odgovor na deveto vprašanje pritrdilen, ali je treba pri presoji združljivosti položaja tožeče stranke s pomočmi, ki se štejejo za veljavne pomoči v smislu člena 1(b)(iv) Uredbe št. 2015/1589, kot začetek teka zastaralnega roka v smislu člena 17(2) te uredbe upoštevati le datum, ko je bilo izplačilo pomoči dejansko izvršeno?

11. Če se šteje, da je bila dodeljena/izplačana državna pomoč, ali je treba člen 108(3) [PDEU] ter člena 2(1) in 3 Uredbe št. 2015/1589 razlagati tako, da se postopek priglasitve državne pomoči, kakršen je ta v obravnavani zadevi, šteje za ustreznega, če nacionalno sodišče ugodi odškodninskemu zahtevku za povračilo utrpele škodo pod pogojem pridobitve sklepa Komisije, s katerim se pomoč odobri, in odredi ministrstvu za gospodarstvo, da Komisiji v roku dveh mesecev od dneva izdaje sodbe predloži ustrezno izjavo o pomoči trgovinski dejavnosti?

12. Ali je za razlago člena 107(1) [PDEU] pomembno dejstvo, da se odškodnina za utrpelo škodo zahteva od organa javnega sektorja (komisije za regulacijo), ki v preteklosti ni bil obvezan kriti navedenih stroškov, in tudi dejstvo, da proračun tega organa sestavljajo državne pristojbine, ki jih plačujejo izvajalci javnih storitev iz reguliranih sektorjev, in ki morajo biti namenjene izključno regulativni dejavnosti?

13. Ali je ureditev odškodnin, kakršna je ta v obravnavani zadevi, združljiva z načeli prava Unije, ki se uporabljajo za regulirane sektorje, zlasti s členom 12 in uvodno izjavo 30 [Direktive 2002/20]?“

22. Pisna stališča so predložili regulativni organ, latvijska, nemška in nizozemska vlada ter Komisija. Te stranke so tudi pisno v predpisanem roku odgovorile na vprašanja Sodišča, v skladu s členom 61(1) Poslovnika Sodišča. Te stranke ter tožeči stranki in španska vlada so poleg tega ustno podale stališča na obravnavi pred velikim senatom 29. marca 2022.

IV. Pravna analiza

A. Prvo vprašanje za predhodno odločanje

23. Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba ureditev, ki javnim operaterjem nalaga, da električno energijo iz obnovljivih virov energije kupujejo po višji ceni od tržne, s tem, da se končnim odjemalcem naloži obveznost financiranja teh plačil, šteti za „državno intervencijo ali intervencijo iz državnih sredstev“ v smislu člena 107(1) PDEU.

24. Spomniti je treba, da morajo biti za opredelitev „državne pomoči“ v smislu te določbe izpolnjeni štirje pogoji, in sicer, da gre za državno intervencijo ali intervencijo iz državnih sredstev, da ta intervencija lahko vpliva na trgovino med državami članicami, da svojemu upravičencu omogoča selektivno prednost in da izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco.[7]

25. Vprašanje, postavljeno Sodišču, se nanaša samo na prvega od teh pogojev, in sicer obstoj državnih sredstev. V zvezi s tem je treba omeniti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso ukrep lahko opredeljen kot državna intervencija ali pomoč iz državnih sredstev, če sta izpolnjena dva ločena in kumulativna pogoja: (1) ukrep je mogoče pripisati državi članici in (2) ukrep se dodeli neposredno ali posredno iz državnih sredstev.[8]

26. Na prvem mestu, glede pogoja pripisljivosti je treba preučiti, ali je treba za državo članico šteti, da je sodelovala pri sprejetju tega ukrepa. Ta pogoj se šteje za izpolnjen, če je bil zadevni ukrep uveden z zakonom ali predpisom.[9] V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je bil mehanizem nadomestila iz postopka v glavni stvari uveden po zakonodajni poti in da je zato treba šteti, da ga je mogoče pripisati državi, česar sicer ne izpodbija nobena od zadevnih strank.

27. Na drugem mestu, glede pogoja, da se prednost dodeli iz državnih sredstev, je treba ugotoviti, da se samo za prednosti, dodeljene neposredno ali posredno iz državnih sredstev, priznava, da spadajo na področje uporabe člena 107(1) PDEU.[10]

28. Takoj moram ugotoviti, da je zaradi pisnega stališča, ki ga je Komisija predložila v zvezi s tem drugim merilom, nemška vlada vložila predlog, naj ti zadevi obravnava veliki senat v skladu s členom 16(3) Statuta Sodišča Evropske unije. Po mnenju te vlade bi bila ta obravnava utemeljena s tem, da ima problematika v zvezi z merili, ki se upoštevajo za ugotovitev obstoja „državnih sredstev“, načelni pomen za razlago člena 107(1) PDEU. Natančneje, ta vlada meni, da prejeta sredstva zaradi same davčne narave ukrepa še nimajo državne narave, kar je v nasprotju s stališčem, ki ga v zvezi s tem zagovarja Komisija. Nasprotno, odločilno naj bi bilo dejstvo, da so prejeta sredstva dejansko na voljo javnim organom ali organom pod državnim nadzorom. Davčna narava naj bi bila v okviru splošne presoje samo indic obstoja javnega nadzora in pristojnosti za razpolaganje s prejetimi sredstvi.

29. Preden se bom opredelil do te problematike, je treba ugotoviti, ali ukrep iz postopka v glavni stvari vključuje državna sredstva.

1. Presoja zadevne latvijske ureditve glede na sodno prakso Sodišča

30. Najprej moram poudariti, da se je razvila obsežna sodna praksa v zvezi z ukrepi podpore obnovljivim virom energije, ki jih izvaja večina držav članic. Ta sodna praksa ponuja koristne smernice za odgovor na prvo vprašanje za predhodno odločanje.

7 Sodba z dne 13. septembra 2017, ENEA (C-329/15, EU:C:2017:671, točka 17 in navedena sodna praksa).

8 Glej v tem smislu sodbo z dne 16. maja 2002, Francija/Komisija (C-482/99, EU:C:2002:294, točka 24 in navedena sodna praksa).

9 Sodba z dne 28. marca 2019, Nemčija/Komisija (C-405/16 P, v nadaljevanju: sodba Nemčija/Komisija, EU:C:2019:268, točka 49 in navedena sodna praksa).

10 Sodba z dne 16. maja 2002, Francija/Komisija (C-482/99, EU:C:2002:294, točka 24).

31. Iz sodne prakse Sodišča tako izhaja, da je ukrep v obliki obveznosti nakupa energije lahko zajet s pojmom „pomoč“, čeprav ne vključuje prenosa državnih sredstev.[11] Člen 107(1) PDEU namreč zajema vsa denarna sredstva, ki jih lahko javni organi dejansko uporabijo za pomoč podjetjem, ne glede na to, ali spadajo ta sredstva trajno med državno premoženje. Tako tudi če zneski, ki ustrezajo ukrepu pomoči, niso trajno v državni blagajni, dejstvo, da ostajajo stalno pod javnim nadzorom in torej na voljo pristojnim nacionalnim organom, zadostuje, da se opredelijo kot „državna sredstva“.[12]

32. Sodišče je odločilo tudi, da je mogoče sredstva, ki se zbirajo z obveznimi prispevki, ki so predpisani z zakonodajo države članice ter se upravljajo in razdeljujejo v skladu s to zakonodajo, šteti za državna sredstva v smislu člena 107(1) PDEU, tudi če jih upravljajo subjekti, ki so ločeni od javnih organov.[13] V zvezi s tem je odločilno, ali je država take subjekte pooblastila za upravljanje državnih sredstev, in ne le, ali so zavezani k nakupu z lastnimi finančnimi sredstvi.[14] Pri tem mora obstajati povezava med zadevno prednostjo na eni strani in – vsaj potencialnim – zmanjšanjem državnega proračuna na drugi strani.[15] Ta povezava vsekakor obstaja, kadar zakonodajalec končnim uporabnikom predpiše, da v skladu z objektivnim merilom (na primer porabo energije) plačajo prispevek javnemu organu. Tak prispevek je namreč mogoče enačiti s pristojbino. Enako velja, če prispevek pobira drug subjekt, in ne javni organ, kot je upravljavec omrežja.[16]

33. Sodišče se je na zgornje elemente oprlo zlasti pri odločitvi, da bi bilo treba za ukrepe, na katere se nanašajo nekatere zadeve, podobne zadevam v postopku v glavni stvari, šteti, da vključujejo državna sredstva.[17]

34. Poleg primerov, v katerih je Sodišče odločilo, da zadevna sredstva nadzira država, je treba preučiti tudi okoliščine, v katerih je Sodišče presodilo, da takega nadzora ni.

35. Tako je Sodišče v zadevi PreussenElektra ugotovilo, da državna sredstva niso vključena v ukrepe, s katerimi država samo določi najnižjo ali najvišjo ceno za nakup ali prodajo posebnega proizvoda ali storitve.[18] Iz tega sledi, da država ne nadzira sredstev in ne razpolaga z njimi, če zakonodajalec regulira cene in po potrebi določi način razdelitve finančnega bremena, nastalega zaradi te cene, med zadevne zasebne subjekte, ne da bi sicer posegel v upravljanje ali dodelitev sredstev. V tem primeru zasebni subjekti upravljajo finančna sredstva, ki so njihova, in ne državnih sredstev.

36. Poleg tega obstoj državnih sredstev ni ugotovljen, če zakonsko določena dajatev, ki se pobira pri vnaprej opredeljeni kategoriji oseb (in sicer potrošnikih), ni obvezna. Sodišče je tako v sodbi Nemčija/Komisija menilo, da mora biti dajatev, da se lahko govori o državnih sredstvih, *de jure*

[11] Sodba z dne 13. septembra 2017, ENEA (C-329/15, EU:C:2017:671, točka 24 in navedena sodna praksa).

[12] Sodba z dne 13. septembra 2017, ENEA (C-329/15, EU:C:2017:671, točka 25 in navedena sodna praksa).

[13] Sodbi z dne 2. julija 1974, Italija/Komisija (173/73, EU:C:1974:71, točka 35), in z dne 19. decembra 2013, Association Vent De Colère! in drugi (C-262/12, EU:C:2013:851, točka 25).

[14] Sodba z dne 19. decembra 2013, Association Vent De Colère! in drugi (C-262/12, EU:C:2013:851, točki 30 in 35 ter navedena sodna praksa).

[15] Sodba Nemčija/Komisija (točki 60 in 84 ter navedena sodna praksa).

[16] Sodbi z dne 17. julija 2008, Essent Netwerk Noord in drugi (C-206/06, v nadaljevanju: sodba Essent Netwerk Noord in drugi, EU:C:2008:413, točke od 45 do 47 in 66), in sodba Nemčija/Komisija (točke od 65 do 71).

[17] Sodba Essent Netwerk Noord in drugi. Glej tudi sodbe z dne 19. decembra 2013, Association Vent De Colère! in drugi (C-262/12, EU:C:2013:851), in z dne 15. maja 2019, Achema in drugi (C-706/17, EU:C:2019:407).

[18] Sodba z dne 13. marca 2001, PreussenElektra (C-379/98, v nadaljevanju: sodba PreussenElektra, EU:C:2001:160, točki 58 in 59).

obvezna v smislu, da njena obvezna narava izhaja iz nacionalnega prava.[19] Če torej nacionalna ureditev samo „omogoča“ prevalitev dajatve na določeno kategorijo oseb, tej kategoriji oseb ni naložena nobena „obvezna dajatev“ in posledično sredstva, ki izvirajo iz take dajatve, ne postanejo državna sredstva.

37. Zdaj je treba zadevni latvijski ukrep analizirati z vidika zgoraj navedenega.

38. Na prvem mestu, ugotavljam, da je ureditev, ki jo je vzpostavila latvijska vlada, vključevala obvezno dajatev, ki jo je zakonodajalec z zavezujočim pravnim aktom enostransko naložil vsem končnim odjemalcem, tako da jo je mogoče enačiti s pristojbino.[20]

39. Na drugem mestu, poudariti je treba, da je zneske, zbrane pri končnih odjemalcih, ki so bili uporabljeni za odkup električne energije, proizvedene iz obnovljivih virov energije, upravljal organ pod javnim nadzorom, in sicer družba Latvenergo, ki je v stoodstotni državni lasti. Ta družba je upravljala sredstva, ki jih je prejela in razdelila med dobavitelje energije iz obnovljivih virov po merilih, določenih v latvijski zakonodaji. Dejstvo, da družba Latvenergo ni imela nikakršne diskrecijske pravice pri dodelitvi prejetih sredstev (ki jih je treba uporabljati samo tako, kot je določeno v tej ureditvi), ne vpliva na dejstvo, da vse odločitve v zvezi s tem sprejemajo javni organi.[21]

40. Tako je treba ugotoviti, da so zadevna sredstva med celotnim življenjskim ciklom svoje porazdelitve, in sicer od trenutka, ko se poberejo pri končnih odjemalcih električne energije, do svoje razdelitve med zadevna podjetja, pod stalnim javnim nadzorom v strogo reguliranem okviru.

41. Ugotavljam tudi, da se glede na te lastnosti latvijska ureditev razlikuje od ureditev, obravnavanih v zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi PreussenElektra in Nemčija/Komisija. Tako so v ureditvi iz postopka v glavni stvari stroški nakupa pokriti z zavezujočim pravnim aktom, in sicer z zakonsko določeno obvezno dajatvijo, drugače kot velja za dajatev iz zadeve Nemčija/Komisija. Poleg tega so v nasprotju z ureditvijo iz zadeve PreussenElektra, s katero je bilo določeno, da financiranje ukrepov pomoči za obnovljive vire energije izhaja izključno iz zasebnih virov, sredstva, uporabljena v okviru latvijske ureditve za nadomestilo za stroške povezane z nakupom električne energije iz obnovljivih virov po višji ceni, ki jo določi država, pobrana od končnih odjemalcev. Poleg tega je treba spomniti, da je obveznost nakupa v okviru latvijske ureditve naložena določenemu operaterju, ki je v celoti javni subjekt, in ne zasebnim subjektom.

42. Glede na navedeno menim, da kljub uporabljenemu pristopu k problematiki, ki jo je izpostavila nemška vlada, latvijska ureditev vključuje „državna sredstva“ v smislu člena 107(1) PDEU. Na eni strani se namreč, kot je pojasnjeno v točki 38 teh sklepnih predlogov, ureditev financira z obvezno pristojbino, ki jo je mogoče enačiti z dajatvijo. Na drugi strani sredstva, kot je pojasnjeno v točkah 39 in 40 teh sklepnih predlogov, vključena v financiranje ureditve, pobere, upravlja in porazdeli družba, ki je v stoodstotni državni lasti, tako da so ta sredstva ves čas pod nadzorom države.

[19] Sodba Nemčija/Komisija (točki 70 in 71).

[20] Glej točko 32 teh sklepnih predlogov.

[21] Glej v tem smislu sodbo Essent Netwerk Noord in drugi (točki 69 in 70).

2. Stališče do problematike, ki jo je izpostavila nemška vlada

43. Problematika, ki jo je izpostavila nemška vlada, priča o zapletenosti razlage pojma „državna sredstva“, zlasti na področju obnovljivih virov energije. Tako je naloga Sodišča, da določi točko ravnovesja med „tveganjem premajhne vključenosti“, ki bi privedlo do tega, da bi bilo v skladu s pravom Unije dovoljeno oblikovati zapletene sheme, s katerimi bi bilo mogoče obiti pravila o državni pomoči, in „tveganjem prevelike vključenosti“, ki bi bilo posledica opredelitve ukrepov pomoči za obnovljive vire energije, ki ne vključujejo uporabe državnih sredstev, kot državne pomoči.

44. V tem okviru je Sodišče obravnavalo več zadev v zvezi s shemami pomoči za obnovljive vire energije, ki so jih izvajale države članice. Odločilni element, ki izhaja iz te sodne prakse, pa je, da morajo biti za ugotovitev obstoja državnih sredstev vključena sredstva stalno pod javnim nadzorom in dejansko na voljo državi. Drugače povedano, obstoj državnih sredstev je odvisen od stopnje nadzora, ki ga država izvaja nad vključenimi sredstvi.

45. Na prvem mestu, na podlagi tega elementa lahko zavrnem uporabo pravil o državni pomoči, če država nima nadzora nad vključenimi sredstvi. To na primer velja, če shema pomoči za obnovljive vire energije določa, da se sredstva zasebnega izvora razdelijo med podjetja, ne da bi bila ta sredstva dana na voljo državi, kot se je zgodilo v zadevi, v kateri je bila izdana sodba PreussenElektra.

46. Na drugem mestu, iz sodne prakse, navedene v točkah 31 in 32 teh sklepnih predlogov, izhaja, da se pogoj glede nadzora državnih sredstev šteje za izpolnjen v dveh primerih, in sicer, prvič, če se zadevni ukrep nanaša na sredstva, pridobljena s pristojbino ali drugimi obveznimi dajatvami, kot so prispevki ali stroški v korist državnega proračuna, ki se tako lahko enačijo s pristojbino, in drugič, če nacionalna zakonodaja nalaga plačilo prispevka ter sredstva, ki izhajajo iz tega prispevka, upravlja in porabi država sama ali subjekt, ki deluje za račun in pod nadzorom države.

47. Ali gre za kumulativna pogoja? To je v bistvu problematika, ki jo je izpostavila nemška vlada. Po mojem mnenju je treba na to vprašanje odgovoriti nikalno.

48. Menim, da je treba sodno prakso Sodišča razlagati tako, da so ob obstoju sredstev, ki se zbirajo s pristojbino ali drugimi dajatvami, prispevki ali stroški, ki jih zakonodajalec zavezujočim pravnim aktom enostransko naloži vsem končnim odjemalcem, in ki se tako lahko enačijo s pristojbino, ta sredstva vedno državna – kar je očitno neločljiv del pojma „pristojbina“– tako da se pogoj, da ta sredstva nadzira država in da so ji dana na voljo, šteje za izpolnjen. Zdi se mi, da je to stališče poleg tega potrjeno s sodno prakso Sodišča. [22]

49. Nikakor pa ta pogoj ni edini, ki omogoča opredelitev ukrepa kot ukrepa, ki vključuje državna sredstva. Tako se obstoj državnih sredstev lahko dokaže tudi z drugim merilom, s katerim je mogoče ugotoviti, da so sredstva, zbrana na podlagi zakonodajnega akta, dejansko pod nadzorom države. [23]

[22] Glej sodbo Essent Netwerk Noord in drugi (točke od 69 do 75), glej tudi sodbe z dne 19. decembra 2013, Association Vent De Colère! in drugi (C-262/12, EU:C:2013:851, točke 21, 25, od 28 do 36); z dne 15. maja 2019, Achema in drugi (C-706/17, EU:C:2019:407, točke od 63 do 67), in z dne 16. septembra 2021, FVE Holýšov I in drugi/Komisija (C-850/19 P, neobjavljena, EU:C:2021:740, točka 46).

[23] Da bi se ta pogoj štel za izpolnjen, je treba dokazati, da sredstva zbere in upravlja podjetje, ki je pod državnim nadzorom.

50. Poleg tega menim, da se dejstvo, da se je Sodišče v nekaterih zadevah odločilo analizirati to drugo merilo, tudi če je predtem ugotovilo, da ne gre za pristojbino, ne bi smelo razlagati kot implicitno priznanje kumulativnosti teh dveh pogojev, kot trdi nemška vlada. V zvezi s tem opozarjam, da se je analiza, ki jo je Sodišče moralo opraviti, zlasti v zgoraj navedenih zadevah, nanašala na ukrepe, ki so se bistveno razlikovali z vidika svoje tako pravne kot ekonomske zapletenosti. Iz tega sledi, da se analiza „vseh teh okoliščin“ posebnega ukrepa – če uporabim izraz, ki ga je Sodišče uporabilo v sodbi Essent Netwerk Noord in drugi – lahko izkaže za potrebno v primerih, ko davčne narave zadevnega ukrepa ni mogoče ugotoviti jasno in nedvoumno. Poleg tega bo taka analiza seveda očitno nujna, če zadevni ukrep ni pristojbina ali obvezna dajatev, ki jo je mogoče enačiti s pristojbino.

51. Poleg tega ugotavljam, da je v sodni praksi Sodišča potrjena tudi alternativnost teh dveh „pogojev“. Tako je v skladu z mojim razumevanjem sodbe Nemčija/Komisija [24], Sodišče, ker dajatev EEG, obravnavana v tej sodbi, nima istih značilnosti kot dodatek k ceni električne energije, ki ga je Sodišče preučilo v sodbi Essent Netwerk Noord in drugi (to je značilnosti pristojbine), menilo, da mora preveriti druge elemente, ki jih je Splošno sodišče v sodbi, zoper katero je bila vložena pritožba, upoštevalo za ugotovitev državnega izvora sredstev. [25] Poleg tega je Sodišče v sodbi Achema in drugi [26] ugotovilo, da se sredstva, ki jih upravljavci omrežij električne energije obvezno zbirajo pri gospodarskih subjektih in končnih odjemalcih, lahko štejejo za državna sredstva (točki 64 in 65 te sodbe), in nato ugotovilo, da je treba „poleg tega“ šteti, da ta sredstva, ki jih med upravičence sheme razdeli organ pod javnim nadzorom, ki nima diskrecijske pravice glede določitve in namena teh sredstev, ostajajo pod javnim nadzorom (točki 66 in 67 navedene sodbe).

3. Odgovor na vprašanje za predhodno odločanje

52. Glede na navedeno menim, da je treba na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba obveznost javnega operaterja, da električno energijo kupuje od proizvajalcev, ki uporabljajo obnovljive vire energije, po ceni, ki je višja od tržne cene, pri čemer se to plačilo prenese na končne odjemalce sorazmerno z njihovo porabo, šteti za pomoč iz državnih sredstev v smislu člena 107(1) PDEU.

B. Drugo vprašanje za predhodno odločanje

53. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, na podlagi katerih elementov je mogoče določiti datum liberalizacije trga električne energije v Latviji in koliko bi položaj navedenega trga pred letom 2007 vplival na presojo obstoja državne pomoči v smislu člena 107(1) PDEU.

54. Po mnenju latvijske vlade bi Sodišče moralo to vprašanje razglasiti za nedopustno, ker ne more vplivati na izid spora o glavni stvari, saj odškodnina, ki jo zahtevata tožeči stranki, izpolnjuje merila za „državno pomoč“ ne glede na trenutek liberalizacije trga električne energije.

[24] Glej točke od 65 do 72 te sodbe. Glej v tem smislu tudi sodbo z dne 16. septembra 2021, FVE Holýšov in drugi (C-850/19 P, EU:C:2021:740, točka 46).

[25] Tako je Sodišče v točki 72 sodbe Nemčija/Komisija šele po tem, ko je izključilo obstoj „posebne dajatve“, štelo, da je „zato“ treba preveriti, ali lahko na podlagi drugih dveh omenjenih elementov (in sicer državnega nadzora nad sredstvi ali upravljavci omrežja) „vseeno“ ugotovi, da sredstva, pridobljena z dajatvijo „EEG“, pomenijo državna sredstva.

[26] Sodba z dne 15. maja 2019 (C-706/17, EU:C:2019:407).

55. Čeprav mora o tem vprašanju odločiti predložitveno sodišče, ki je edino pristojno za ugotovitev in presojo dejanskega stanja v sporu o glavni stvari, se mi zdi, da se to sodišče s tem vprašanjem sprašuje o možnosti, da državna pomoč lahko obstaja na trgu, ki ni liberaliziran. Postavljalo bi se namreč lahko vprašanje, ali ob neobstoju liberalizacije trga električne energije ni nujno izpolniti vseh pogojev iz člena 107(1) PDEU. V zvezi s tem moram spomniti, da opredelitev „državne pomoči“ zahteva, da so izpolnjeni štirje pogoji, od tega pogoja, da mora pomoč „izkrivljati konkurenco“ in „vplivati na trgovino med državami članicami“.

56. Na eni strani je treba ugotoviti, da je Sodišče že presodilo, da prednost, dodeljena nekaterim podjetjem, na primer v obliki subvencij, lahko vpliva na trgovino med državami članicami in izkrivlja konkurenco celo pred popolno liberalizacijo trga v zadevnem sektorju.[27] Na drugi strani je Sodišče ugotovilo, da mora nacionalno sodišče presoditi, ali je trg odprt za konkurenco.[28] Vendar se zdi, da je predložitveno sodišče na to vprašanje odgovorilo pritrdilno, ko je navedlo, da je bil latvijski trg električne energije že liberaliziran (in povezan s trgi električne energije v drugih državah članicah) pred 1. julijem 2007 in posledično pred časom dejanskega stanja v sporih o glavni stvari.

57. V teh okoliščinah menim, da bi moralo Sodišče drugo vprašanje razglasiti za nedopustno, ker se zdi hipotetično in brez vpliva na izid sporov o glavni stvari. V zvezi s tem naj spomnim, da je Sodišče presodilo, da ni pristojno za odgovor predložitvenemu sodišču, ker vprašanja, ki so mu postavljena, niso povezana z dejanskim stanjem ali predmetom postopka v glavni stvari in torej ne ustrezajo objektivni potrebi za rešitev spora o glavni stvari.[29]

C. Tretje vprašanje za predhodno odločanje

58. Glede na odgovor, ki ga predlagam za prvo vprašanje za predhodno odločanje, menim, da na tretje vprašanje ni treba odgovoriti. Če bi Sodišče menilo, da je na to vprašanje treba odgovoriti, napotujem na analizo v nadaljevanju v zvezi s četrtim vprašanjem za predhodno odločanje.

D. Četrto in deveto vprašanje za predhodno odločanje

59. Predložitveno sodišče s četrtim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali bi ugoditev odškodninskemu zahtevku, če bi bilo treba zadevni ukrep opredeliti kot „državno pomoč“, pomenila novo pomoč ali pa bi jo bilo treba enačiti z izplačilom še neprejetega dela državne pomoči. To sodišče se z devetim vprašanjem sprašuje, ali je treba državno pomoč, dodeljeno kot tako odškodnino, opredeliti kot „novo pomoč“ ali „veljavno pomoč“ v smislu člena 1(b) in (c) Uredbe 2015/1589. Menim, da je treba ti vprašanji zaradi povezanosti preučiti skupaj.

1. Vpliv opredelitve odškodninskih zahtevkov tožečih strank glede na določbe o državni pomoči

60. Na prvem mestu je treba ugotoviti, da so stranke iz postopka v glavni stvari postavile vprašanje, ali je ugotovitev obstoja državne pomoči lahko odvisna od opredelitve tožb, vloženih na podlagi nacionalnega prava.

[27] Sodba z dne 10. junija 2010, Fallimento Traghetti del Mediterraneo (C-140/09, EU:C:2010:335, točka 49).

[28] Sodba z dne 10. junija 2010, Fallimento Traghetti del Mediterraneo (C-140/09, EU:C:2010:335, točka 50).

[29] Sodba z dne 17. maja 1994, Corsica Ferries (C-18/93, EU:C:1994:195, točka 14).

61. V zvezi s tem tožeči stranki in nizozemska vlada menijo, da mora predložitveno sodišče v sporih o glavni stvari odločiti o odškodninskem zahtevku, ki temelji na krivdni odgovornosti regulativnega organa. Škoda, katere povračilo se zahteva, naj bi namreč izhajala iz napake, ki jo je storil ta organ in ki jo je nacionalno sodišče poleg tega ugotovilo. Tožeči stranki tako na podlagi sodne prakse, ki izhaja iz sodbe z dne 27. septembra 1988, Asteris in drugi (106/87 à 120/87, EU:C:1988:457), opisane v točki 62 teh sklepnih predlogov, trdita, da dejstvo, da je vložena tožba odškodninska tožba, samo po sebi zadostuje za izključitev obstoja državne pomoči.

62. Nasprotno pa latvijska vlada trdi, da odškodnina, ki jo zahtevata tožeči stranki, ne ustreza odškodninski tožbi na podlagi škode, nastale zaradi državne intervencije – in to kljub opredelitvi te tožbe kot take v nacionalnem pravu – ampak ustreza bolj prednosti, ki je določena v členu 30(3) zakona o trgu električne energije. [30]

63. Na drugem mestu, ugotoviti je treba, da je Sodišče o podobnem vprašanju že odločilo v sodbi Asteris in drugi, v kateri je presodilo, da so državne pomoči pravno bistveno drugačne od odškodnine, ki jo morajo nacionalni organi plačati posameznikom za povračilo škode, ki so jim jo povzročili. [31] Država tako z izplačilom odškodnine znova vzpostavi finančni položaj, kakršen bi bil, če ga ne bi poslabšala s svojo intervencijo. Ni dvoma, da nekatere oblike odškodnine, dodeljene podjetjem, ne pomenijo državne pomoči. Nasprotno pa je cilj državne pomoči v smislu člena 107(1) PDEU nekaterim podjetjem podeliti prednost, ki izboljšuje njihov obstoječi finančni položaj in njihov položaj na trgu glede na druge konkurente.

64. Vendar take odškodninske tožbe ne morejo povzročiti, da se obide dejanska uporaba pravil o državni pomoči. [32] Osebe, ki niso mogle dobiti pomoči, ki ni bila priglašena Komisiji in je ta ni odobrila, ne morejo zahtevati enakovrednega zneska neprejete pomoči kot „odškodnino“, saj bi bilo to enako posredni dodelitvi nezakonite pomoči. [33]

65. Na tretjem mestu, ugotavljam, da dejstvo, da plačilo zneska izhaja iz sodne odločbe, samo po sebi ne izključuje možnosti, da je opredeljeno kot „državna pomoč“. Sodišče je tako v sodbi Buonotourist/Komisija presodilo, da je Italija dodelila državno pomoč s sodbo Consiglio di Stato (državni svet, Italija), s katero je bilo ponudniku avtobusnega prevoza dodeljeno nadomestilo za obveznosti javne službe. [34] Enako je Sodišče v sodbi DEI in Komisija/Alouminion tis Ellados odločilo, da je Grčija dodelila državno pomoč z začasno odredbo Protodikeio Athinon (temeljno sodišče v Atenah, Grčija), s katero je bila za več mesecev ponovno vzpostavljena ugodnejša tarifa električne energije za proizvajalca aluminija. [35]

66. Drži, da je s povsem teoretičnega vidika mnenje, da lahko državno pomoč dodeli nacionalno sodišče, v nasprotju z načelom delitve oblasti. S sodno odločbo (samo po sebi) se namreč ne ustvarijo nove pravice, ki prej niso obstajale, ampak se z njo samo razlagajo in uporabijo obstoječa pravna pravila. Vendar tega načelnega stališča na področju državnih pomoči ni mogoče uporabiti v celoti, zlasti glede na dejstvo, da za to področje ni pomembno, kateri državni organ dodeli državno pomoč (tudi ko gre za sodišče).

[30] V tej določbi je predvidena pravica prodati presežek električne energije javnemu operaterju po ceni, ki ustreza dvakratniku povprečne prodajne tarife električne energije, ki je višja od tarife, določene v zadevnem obdobju.

[31] Sodba z dne 27. septembra 1988 (106/87 do 120/87, EU:C:1988:457, točka 23).

[32] Sodba z dne 11. novembra 2015, Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, točke od 42 do 44).

[33] Sklepni predlogi generalnega pravobranilca D. Ruiz-Jaraboja v združenih zadevah Atzeni in drugi (C-346/03 in C-529/03, EU:C:2005:256, točka 198).

[34] Sodba z dne 4. marca 2020 (C-586/18 P, EU:C:2020:152, točke od 88 do 97).

[35] Sodba z dne 26. oktobra 2016 (C-590/14 P, EU:C:2016:797, točki 58 in 59).

67. Iz razlogov, navedenih v nadaljevanju, menim, da sodna odločba, s katero se ugodi predlogom, ki jih vložijo tožeče stranke, lahko pomeni „državno pomoč“, in to ne glede na opredelitev teh tožb kot odškodninskih tožb na podlagi nacionalnega prava.

68. To po mojem mnenju izhaja najprej iz sodbe Buonotourist/Komisija, navedene v točki 65 teh sklepnih predlogov, kot iz ustaljene sodne prakse Sodišča, v skladu s katero so ukrepi državne pomoči objektivno opredeljeni na podlagi svojih učinkov, in ne svojih vzrokov ali ciljev.[36] Samodejna izključitev obstoja državne pomoči, če se odločba „formalno“ nanaša na odškodninski zahtevek, pa bi povzročila, da pojem državne pomoči ne bi bil opredeljen objektivno glede na njene učinke, ampak subjektivno glede na javni organ, ki jo je sprejel.

69. Dalje, upoštevanje formalnega merila samo na podlagi nacionalnega prava za opredelitev, katere tožbe bodo lahko dale pravico do dodelitve državne pomoči, bi po mojem mnenju pomenilo resnično tveganje za izogibanje določbam prava Unije o državnih pomočeh. Tako bi bilo dovolj, da se zahtevek za nezakonito državno pomoč oblikuje kot odškodninski zahtevek, da bi se zaobšla pravila o državni pomoči in nadzoru tako od Komisije kot od nacionalnih sodišč. Očitno pa je, da bi taka rešitev škodila polnemu učinku člena 108(3) PDEU.

70. Nazadnje, ti zadevi po mojem mnenju dovolj očitno ponazarjata to tveganje, ker se zdi, da – na podlagi preverjanj, ki ju mora opraviti predložitveno sodišče – odškodninski tožbi vodita do enakega rezultata kot uporaba zakona, ki določa nakup električne energije po višji ceni, kar pomeni državno pomoč (kot je bilo ugotovljeno v odgovoru na prvo vprašanje za predhodno odločanje). Tožeči stranki tako z vloženima odškodninskima tožbama nacionalnemu sodišču predlagata, naj jima dodeli državno pomoč, ki je prej na podlagi zakona nista mogli dobiti. Dejstvo, da sta zahtevka tožečih strank na podlagi nacionalnega prava opredeljena kot odškodninska zahtevka, te ugotovitve ne spremeni. Zato se odškodnina, ki jo zahtevata tožeči stranki, lahko šteje za „državno pomoč“ v smislu člena 107(1) PDEU.

2. Opredelitev odškodninskih zahtevkov kot „novih“ ali „veljavnih“ pomoči

71. Menim, da je odgovor na vprašanje, ali gre v obravnavani zadevi za „novo pomoč“ ali „veljavno pomoč“, mogoče brez večjih težav izpeljati iz razlage Uredbe 2015/1589.

72. V zvezi s tem naj spomnim, da člen 1(c) te uredbe določa, da „nova pomoč“ pomeni vso pomoč, to je sheme pomoči in individualno pomoč, ki ni veljavna pomoč, vključno s spremembami veljavne pomoči. Tako odškodnina, dodeljena tožečima strankama, od trenutka, ko ne spada več v nobeno kategorijo „veljavnih pomoči“ iz točke (b) tega člena, pomeni „novo pomoč“. Zlasti državna pomoč, ki sta jo zahtevali tožeči stranki, očitno ne spada v točki (ii) in (iii) navedene določbe, ker je nista odobrila ne Komisija ne Svet in ker ni bila uradno priglašena Komisiji.

73. Glede na navedeno predlagam, naj se na četrto in deveto vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da odločba, s katero bi nacionalno sodišče tožečima strankama dodelilo odškodnino, lahko pomeni „državno pomoč“ v smislu člena 107(1) PDEU in jo je treba opredeliti kot „novo pomoč“ v smislu člena 1(c) Uredbe 2015/1589, saj ne spada v nobeno od kategorij „veljavne pomoči“ iz člena 1(b) te uredbe.

[36] Sodba z dne 8. decembra 2011, France Télécom/Komisija (C-81/10 P, EU:C:2011:811, točka 17).

E. Peto vprašanje za predhodno odločanje

74. Predložitveno sodišče s petim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali mora biti to plačilo, če bi bilo treba odškodninska zahtevka iz postopkov v glavni stvari šteti za zahtevka za plačilo prej neprejete državne pomoči, odvisno od sedanjega položaja na trgu električne energije in veljavne nacionalne zakonodaje, vključno s sedanjimi omejitvami glede prekomernih nadomestil.

75. Ob upoštevanju odgovora, ki ga predlagam na četrto vprašanje, menim, da na peto vprašanje ni treba odgovoriti.

76. Vsekakor menim, da to vprašanje ni dopustno, ker se zdi, da se nanaša na presojo združljivosti plačila zadevnih odškodnin z notranjim trgom električne energije, če se te odškodnine štejejo za državno pomoč, dodeljeno na podlagi sheme državne pomoči, ki je veljala med letoma 2005 in 2008. V zvezi s tem opozarjam, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je za presojo združljivosti ukrepov pomoči ali sheme pomoči z notranjim trgom izključno pristojna Komisija, ki deluje pod nadzorom sodišča Unije.[37]

F. Šesto in sedmo vprašanje za predhodno odločanje

77. Predložitveno sodišče s šestim in sedmim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali sta na eni strani dejstvo, da so vetrne elektrarne v nasprotju s hidroelektrarnami v preteklosti prejele celotno pomoč, in na drugi strani dejstvo, da je samo del hidroelektrarn prejel odškodnino, pomembni za razlago člena 107(1) PDEU.

78. Kot Komisija in latvijska vlada menim, da ti okoliščini nista pomembni za rešitev sporov o glavni stvari. Ti dejstvi sta namreč morebiti elementa presoje združljivosti sheme pomoči, ki je veljala med letoma 2005 in 2008, z notranjim trgom, za katero je, kot je bilo pojasnjeno v točki 76 teh sklepnih predlogov, izključno pristojna Komisija. Zato je treba po mojem mnenju ti vprašanji zavreči kot nedopustni.

G. Osmo vprašanje za predhodno odločanje

79. Predložitveno sodišče z osmim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali se merila, določena za pomoči *de minimis*, lahko uporabijo za pomoči, obravnavane v teh zadevah, ker znesek teh pomoči ne presega praga *de minimis*, določenega v členu 3(2) Uredbe št. 1407/2013.[38]

80. Spomniti je treba, da člen 5(2) te uredbe določa, da je treba zgornjo mejo za pomoči *de minimis* presojati glede na pomoč, ki sta jo tožeči stranki že prejeli na podlagi iste zakonodaje v istem obdobju.

81. Naj tudi poudarim, da čeprav nacionalna sodišča niso pristojna za odločanje o združljivosti državne pomoči z notranjim trgom, so nasprotno pri njih lahko predloženi spori, v katerih so dolžna razlagati in uporabljati pojem pomoči iz člena 107(1) PDEU, zlasti zato, da bi ugotovila, ali bi ukrep, sprejet ob neupoštevanju postopka predhodnega nadzora, določenega v členu 108(3) PDEU, moral biti predmet takega postopka ali ne.[39]

[37] Sodba z dne 23. marca 2006, Enirisorse (C-237/04, EU:C:2006:197, točka 23).

[38] Zdi se, da je razlog za to vprašanje dejstvo, da je vsak od zneskov, ki sta ju dobili tožeči stranki, namreč nižji od praga *de minimis*.

[39] Sodba DEI in Komisija/Alouminion tis Ellados (točka 98 in navedena sodna praksa).

82. Predložitveno sodišče je tako lahko pozvano k presoji, ali državna pomoč spada v shemo pomoči *de minimis*, ki pomeni odstopanje. To sodišče mora torej v vsakem od postopkov v glavni stvari preveriti, ali zadevni pomoči ne kumulirata z drugimi državnimi pomočmi, ki sta jih tožeči stranki že prejeli na podlagi zakona o trgu električne energije ali drugih shem pomoči, ki jih je Komisija odobrila.[40]

83. Glede na navedeno je treba na osmo vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da mora predložitveno sodišče v skladu s členom 5(2) Uredbe št. 1407/2013 preveriti, ali se s kumulacijo pomoči, ki sta predmet vsakega od sporov v glavni stvari, z drugimi pomočmi, ki sta jih prejeli tožeči stranki, ne preseže prag, določen v členu 3(2) te uredbe.

H. Deseto vprašanje za predhodno odločanje

84. Predložitveno sodišče želi z desetim vprašanjem izvedeti, kdaj začne teči desetletni zastaralni rok v smislu člena 17(2) Uredbe 2015/1589.

85. Tako kot latvijska vlada menim, da na to vprašanje ni treba odgovoriti, ker temelji na predpostavki, da je dodelitev zadevne odškodnine izenačena z veljavno pomočjo, medtem ko je treba odškodnino šteti za „novo pomoč“.

86. Vsekakor je treba ugotoviti, da je Sodišče že odločilo, da datum, ko je nezakonita pomoč dejansko dodeljena upravičencu, pomeni začetek teka zastaralnega roka,[41] hkrati pa je pojasnilo, da datum dodelitve pomoči ne ustreza datumu sprejetja sheme pomoči.[42] V zvezi s tem moram tudi spomniti, da je Sodišče, ki je zasedalo v velikem senatu, v sodbi z dne 25. januarja 2022, Komisija/European Food in drugi (C-638/19 P, EU:C:2022:50) (v zadevi, znani z imenom „Micula“), pojasnilo, da trenutek dodelitve morebitne pomoči ni trenutek, ko tožeča stranka dobi materialno pravico, da od države zahteva povračilo zaradi zatrjevane kršitve, ampak trenutek, ko je z odločbo arbitražnega sodišča ta pravica priznana in je določena višina odškodnine. Šele točno v tem trenutku lahko tožeča stranka dobi dejansko plačilo zahtevane odškodnine s tem, da pridobi dokončno pravico prejeti to pomoč, in je država dolžna dodeliti to pomoč. Na ta datum tudi ukrep lahko izkrivlja konkurenco in vpliva na trgovino med državami članicami v smislu člena 107(1) PDEU.[43]

87. Vseeno je treba pojasniti, da je bil v obravnavani zadevi s sodbama Administratīvā apgabaltiesa (regionalno upravno sodišče) določen odlog njune izvršitve do uradne priglasitve pomoči, ki je bila z njima dodeljena, in poznejšega sklepa Komisije v zvezi s to pomočjo. Zato pomoč, to je plačilo odškodnine, dejansko še ni bila dodeljena in zastaralni rok iz člena 17(2) Uredbe 2015/1589 še ni začel teči.

88. Glede na odgovor na četrto in deveto vprašanje za predhodno odločanje je treba na deseto vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da ob upoštevanju opredelitve odškodninske tožbe kot „nove pomoči“ pogoji iz člena 1(b)(iv) Uredbe 2015/1589 niso izpolnjeni, saj se zastaralni rok

[40] V zvezi s tem ugotavljam, da se tako predložitveno sodišče kot nekatere od strank v postopku sklicujejo na shemo državne pomoči, ki je veljala vzporedno z ukrepom, ki je predmet sporov o glavni stvari, in ki je bila odobrena s Sklepom Komisije SA.43140 (2015/NN) z dne 24. aprila 2017 – Podpora za energijo iz obnovljivih virov ali soproizvodnjo.

[41] Sodba z dne 26. aprila 2018, ANGED (C-233/16, EU:C:2018:280, točki 79 in 82).

[42] Sodba z dne 8. decembra 2011, France Télécom/Komisija (C-81/10 P, EU:C:2011:811, točka 81).

[43] Sodba z dne 25. januarja 2022, Komisija/European Food in drugi (C-638/19 P, EU:C:2022:50, točke od 123 do 125).

desetih let od dodelitve pomoči še ni iztekel. Ta rok začne teči z dnem začetka veljavnosti sodbe, s katero je bilo ugodeno odškodninskemu zahtevku, saj je ta datum dan, ko je pomoč dodeljena upravičencu v smislu člena 17(2) te uredbe.

I. Enajsto vprašanje za predhodno odločanje

89. Predložitveno sodišče z enajstim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali glede na člen 108(3) PDEU ter člena 2 in 3 Uredbe 2015/1589 lahko ugodi odškodninskemu zahtevku samo pod odložilnim pogojem, da se ta odškodnina predhodno uradno priglasi Komisiji in da jo ta odobri.

90. Najprej naj spomnim, da je naloga, ki je v pravu Unije dodeljena nacionalnim sodiščem v okviru izvajanja sistema nadzora državnih pomoči, [44] zlasti obveznost – če ta sodišča ugotovijo, da bi zadevni ukrep moral biti priglašen Komisiji v skladu s členom 108(3) PDEU – da preverijo, ali je zadevna država članica to obveznost izpolnila, in če je ni, da ta ukrep razglasijo za nezakonit. [45] Iz tega sledi, da mora nacionalno sodišče v skladu z nacionalnim pravom sprejeti vse sklepe v zvezi s kršitvijo pravil o državni pomoči in še posebej kršitvijo člena 108(3) PDEU.

91. Iz zgoraj navedene sodne prakse tako izhaja, da predložitveno sodišče ne more ugoditi odškodninskima zahtevkoma proizvajalcev, ker se ta zahtevka opirata na nezakonito pomoč. Kot je bilo pojasnjeno v točki 70 teh sklepnih predlogov, bi pravica do odškodnine imela *de facto* enak učinek kot uporaba zakonodaje, ki je v nasprotju s pravom Unije, ki bi povzročila izkrivljanje konkurence. Proizvajalci bi namreč prejeli enak znesek, kot bi ga prejeli na podlagi nezakonite sheme pomoči, kar mora nacionalno sodišče načeloma preprečiti.

92. Poleg tega naj spomnim, da v okviru delitve pristojnosti med Komisijo in nacionalnimi sodišči ta sodišča presojajo obstoj pomoči, ne pa njene združljivosti z notranjim trgom, saj je presoja te združljivosti v izključni pristojnosti Komisije in pod nadzorom Sodišča. [46]

93. V obravnavani zadevi pa je Administratīvā apgabaltiesa (regionalno upravno sodišče) za dodelitev odškodnine določilo odložilni pogoj, na podlagi katerega latvijski organi ne smejo izplačati nobene pomoči, razen če je niso uradno priglasili Komisiji in jo je ta predhodno odobrila. Tako je Administratīvā apgabaltiesa (regionalno upravno sodišče) s tem, da je v sodbah z dne 31. maja in 10. julija 2019 določilo, da se odškodnina, katere plačilo tožečima strankama je naložilo nacionalnim organom, lahko izplača šele, ko jo bo Komisija odobrila ali se bo štelo, da jo je odobrila, izpolnilo zahteve iz člena 108(3) PDEU.

94. Zato menim, da je treba na enajsto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 108(3) PDEU ter člena 2 in 3 Uredbe 2015/1589 razlagati tako, da dovoljujejo dodelitev državne pomoči, kadar nacionalno sodišče ugodi odškodninskemu zahtevku, pod pogojem, da zadevna država članica zadevno pomoč uradno priglasi Komisiji in prejme njen sklep o odobritvi tega ukrepa pomoči.

[44] Sodba z dne 26. oktobra, DEI in Komisija/Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797, točke od 95 do 98 in navedena sodna praksa).

[45] Sodba z dne 19. marca 2015, OTP Bank (C-672/13, EU:C:2015:185, točka 68).

[46] Sodba z dne 2. maja 2019, A-Fonds (C-598/17, EU:C:2019:352, točki 45 in 46).

J. Dvanajsto vprašanje za predhodno odločanje

95. Predložitveno sodišče z dvanajstim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je za presojo obstoja državne pomoči pomembno, da se odškodnina zahteva od javnega organa, ki ni organ, ki mora načeloma kupovati „zeleno“ električno energijo od proizvajalcev in katerega proračun je namenjen samo zagotavljanju njegove dejavnosti.

96. Drugače povedano, s tem vprašanjem se sprašuje, ali so pravni status in naloge, dodeljene pravni osebi, ki mora plačati finančno ugodnost, pomembni za presojo, ali se ta ugodnost dodeli iz „državnih sredstev“. Zdi se, da to vprašanje izhaja iz posebnih značilnosti teh zadev in zlasti iz posebnosti nacionalnega prava, s katerim je bila v obravnavani zadevi določitev povišane tarife električne energije zaupana drugi osebi, in ne osebi, ki je pristojna za nakup „zelene“ električne energije po tej tarifi.[47] V skladu z nacionalnim pravom pa regulativni organ načeloma ni mogel uporabiti svojega proračuna za izplačilo državne pomoči zaradi omejitev, določenih v nacionalnem pravu, na podlagi katerih lahko svoja sredstva uporablja samo za zagotavljanje lastnega delovanja.

97. Iz člena 107(1) PDEU izhaja, da je zakonodajalec Unije določil, da pri presoji pomoči ni pomemben organ, pristojen za izplačilo državne pomoči, ampak je pomemben izvor sredstev, iz katerih se izplača zadevna pomoč. Poleg tega iz sodne prakse jasno izhaja, da za odločitev o tem nista pomembna niti javni ali zasebni status niti avtonomija osebe, pristojne za dodelitev zadevne ugodnosti.[48]

98. Glede na navedeno je treba na dvanajsto vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da pravni status in naloge, ki so pravni osebi zaupane na podlagi nacionalnega prava, ne vplivajo na presojo, ali se prednost dodeli iz „državnih sredstev“, ker posebni vir državnih sredstev ne vpliva na opredelitev ukrepa kot državne pomoči.

K. Trinajsto vprašanje za predhodno odločanje

99. Predložitveno sodišče s trinajstim vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali Direktiva 2002/20 lahko ovira izplačilo morebitne odškodnine tožečima strankama.

100. Vendar je treba ugotoviti, da ti zadevi ne spadata na področje uporabe te direktive, ker se ne uporablja za sektor električne energije. Poleg tega se zdi, da nobena določba navedene direktive ne kaže, da bi se uporabljala na področjih, ki niso trg elektronskih komunikacij. To vprašanje je treba zato zavreči kot očitno nedopustno.

[47] V zvezi s tem naj spomnim, da je bila v skladu z nacionalnim pravom naloga družbe Latvenergo kupovati presežek proizvedene električne energije po povišani ceni, medtem ko je povprečno prodajno tarifo električne energije določila komisija za regulacijo kot regulativni organ za trg električne energije.

[48] Sodba z dne 9. novembra 2017, Komisija/TV2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836, točki 44 in 45).

V. Predlog

101. Ob upoštevanju navedenega Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Augstākā tiesa (Senāts) (vrhovno sodišče, Latvija), odgovori:

1. Obveznost javnega operaterja, da električno energijo kupuje od proizvajalcev, ki uporabljajo obnovljive vire energije, po ceni, ki je višja od tržne cene, pri čemer se to plačilo prenese na končne odjemalce sorazmerno z njihovo porabo, je treba šteti za pomoč iz državnih sredstev v smislu člena 107(1) PDEU.

2. Odločba, s katero nacionalno sodišče dodeli odškodnino, lahko pomeni „državno pomoč“ v smislu člena 107(1) PDEU in jo je treba opredeliti kot „novo pomoč“ v smislu člena 1(c) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 z dne 13. julija 2015 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije, saj ne spada v nobeno od kategorij „veljavne pomoči“ iz člena 1(b) te uredbe.

3. Predložitveno sodišče mora v skladu s členom 5(2) Uredbe Komisije št. 1407/2013 z dne 18. decembra 2013 o uporabi členov 107 in 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije pri pomoči *de minimis* preveriti, ali se s kumulacijo pomoči, ki sta predmet vsakega od sporov v glavni stvari, z drugimi prejetimi pomočmi, ne preseže prag, določen v členu 3(2) te uredbe.

4. Ob upoštevanju opredelitve odškodninske tožbe kot „nove pomoči“ pogoji iz člena 1(b)(iv) Uredbe 2015/1589 niso izpolnjeni, saj se zastaralni rok desetih let od dodelitve pomoči še ni iztekel. Ta rok začne teči z dnem začetka veljavnosti sodbe, s katero je bilo ugodeno odškodninskemu zahtevku, saj je ta datum dan, ko je pomoč dodeljena upravičencu v smislu člena 17(2) te uredbe.

5. Člen 108(3) PDEU ter člena 2 in 3 Uredbe 2015/1589 je treba razlagati tako, da dovoljujejo dodelitev državne pomoči, kadar nacionalno sodišče ugodi odškodninskemu zahtevku, če zadevna država članica zadevno pomoč uradno priglasi Evropski komisiji in prejme njen sklep o odobritvi tega ukrepa pomoči.

6. Pravni status in naloge, ki so pravni osebi zaupane na podlagi nacionalnega prava, ne vplivajo na presojo, ali se prednost dodeli iz „državnih sredstev“, ker posebni vir državnih sredstev ne vpliva na opredelitev ukrepa kot državne pomoči.